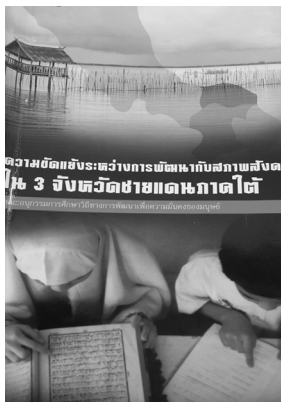

บทความปริทัศน์หนังสือ

ความขัดแย้งระหว่างการพัฒนา กับสภาพสังคม ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ธมนพัชร ฤทธิไรรีเตอร์

หนังสือ “ความขัดแย้งระหว่างการพัฒนา กับสภาพสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” โดย คณะอนุกรรมการศึกษาวิถีทางการพัฒนาเพื่อความมั่นคงของมนุษย์ เป็นรายงานที่คณะอนุกรรมการชุดนี้ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ให้ศึกษาแนวทางการพัฒนาและแนวนโยบายสำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้ในอนาคตที่รอบด้าน ครอบคลุมทั้งการศึกษา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติ โดยถือเอาความ

มั่นคงในชีวิตของผู้คนและศักดิ์ศรีของมนุษย์เป็นประเด็นใจกลางและนำเสนอเป็นรายงานให้ กอส. พิจารณา คณะอนุกรรมการฯ เห็นว่ารายงานชุดนี้มีเนื้อหาและข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนและประโยชน์ต่อการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงได้ขออนุญาต กอส. จัดพิมพ์เผยแพร่รายงานของคณะอนุกรรมการต่างหาก

หนังสือนี้ประกอบด้วยเนื้อหา 3 ภาค เริ่มจากภาคที่ 1 บทนำ เป็นการอธิบายความหมายและความสำคัญของความมั่นคงของมนุษย์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสรุปว่า ในกรณีของประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนของความมั่นคงที่ขาดหายไปที่ประจักษ์ชัดคือ ความปลอดภัยในชีวิตอันเกิดจากเหตุการณ์ไม่สงบ นอกเหนือจากความปลอดภัยในชีวิตแล้ว มิติถัดไปคือ ความมั่นคงในการที่จะเข้าถึงและใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่รอบตัวในอดีตมีปัจจัยแทรกซ้อนหลายประการ เช่น ความขัดแย้งระหว่างชุมชนด้วยตนเอง ชุมชนกับรัฐ และชุมชนกับธุรกิจเอกชน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในทั้งสามกลุ่มหรือสามบริบทนี้ไม่

* ผู้จัดการทั่วไป มูลนิธิหนังสือเพื่อไทย ภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิเอเชีย

ได้แยกออกจากกันโดยสิ้นเชิง ที่ในที่สุดเป็นชนวนสร้างความขัดแย้ง ถือว่าเป็นอีกมิติหนึ่งที่กระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ในพื้นที่

ภาคที่ 2 เป็นการอธิบายถึงทรัพยากรธรรมชาติ โดยกล่าวถึงความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และสิทธิของชุมชนในการใช้พื้นที่สาธารณะในหลายกรณี ทรัพยากรเหล่านี้ถือว่าเป็นทรัพย์สินสาธารณะ แต่ประชาชนในพื้นที่กลับถูกลิดรอนสิทธิโดยบุคคลภายนอกที่สามารถใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ หรืออิทธิพลทางการเมืองแย่งชิงเอาทรัพยากรเหล่านี้ไป ทั้งนี้เพราะชุมชนที่อยู่รอบๆ ทรัพยากรเหล่านี้ขาดอำนาจในการบริหารจัดการกับทรัพย์สิน จึงอาจสรุปได้ว่า แนวทางสำคัญประการหนึ่งซึ่งอาจเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีสำหรับการหาทางออกให้แก่ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นคือ การให้ความสำคัญกับสิทธิของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะในทรัพยากรที่ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันมาอย่างยาวนานและมีกฎ กติกาของชุมชนกำกับการใช้อยู่ ในหนังสือเล่มนี้ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมโดยพิจารณาปัญหาจำแนกออกตามระบบนิเวศน์ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ออกเป็น 4 โซนคือ ป่าต้นน้ำ ป่าพรุและทุ่งหญ้า ที่นา และทะเลชายฝั่ง

นอกจากนั้นแล้ว อัตราการขยายตัวของประชากรของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีได้ลดลงเหมือนในภาคอื่นๆ ทำให้มีจุดกดดันต่อทรัพยากรธรรมชาติที่ครั้งหนึ่งเคยอุดมสมบูรณ์ และทำให้โอกาสทางเศรษฐกิจของประชาชนในสามจังหวัดภาคใต้นั้นถูกจำกัดมากขึ้น โดยเฉพาะส่วนที่อยู่ในชนบทที่ท่ามาหาเลี้ยงชีพจากทรัพยากรธรรมชาติ ผลที่ปรากฏออกมาก็คือระดับความยากจนในชนบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีได้ลดลงอย่างรวดเร็วเหมือนเช่นในภาคอื่นๆ ของประเทศไทย

ภาคที่ 3 เป็นการอธิบายถึงการศึกษา แนวทางพื้นฐานและประเด็นสำคัญของการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระบบการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นโยบายของรัฐบาลและวิวัฒนาการของสถาบันการศึกษาประเภทต่างๆ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างประชาชนมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้กับรัฐบาลเป็นความขัดแย้งในระดับพื้นฐานเพราะเกิดจากเป้าหมายที่แตกต่างกัน โดยทั่วไปทุกสังคมมีเป้าหมายที่จะให้ระบบการศึกษาถ่ายทอดวัฒนธรรม (ซึ่งรวมทั้งศาสนาและภาษา) ของตนให้แก่ลูกหลานในรุ่นต่อไป ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ประสงค์จะให้ระบบการศึกษาถ่ายทอดวัฒนธรรมลายมุสลิมของตนเช่นเดียวกัน ขณะที่รัฐประสงค์จะใช้การศึกษาภาคบังคับถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยภาคกลางให้แก่เด็กไทยทั่วประเทศ และจากสายตาของชุมชน

คนไทยเชื้อสายมลายู โอกาสในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของตนจะถูกจำกัดลง ตราบใดที่รัฐไทยยังมีนโยบายการศึกษาภาคบังคับที่นับวันจะเพิ่มจำนวนปีขึ้น ในระยะหลัง ๆ ความขัดแย้งในเรื่องการศึกษานั้นเริ่มจะคลี่คลายในทางที่ดีขึ้น เพราะประชาชนไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่เริ่มเห็นถึงความจำเป็นทางเศรษฐกิจที่จะมีความรู้ภาษาไทย นั่นก็คือ เพื่อที่จะประกอบอาชีพในเศรษฐกิจสมัยใหม่ ปัญหาในปัจจุบันเป็นปัญหาทางเทคนิคว่าทำอะไรได้เด็กไทยเชื้อสายมลายู จะได้รับการศึกษาที่มีประสิทธิภาพในการที่จะให้มีโอกาสเมื่อเรียนจบแล้วที่จะได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาหรือหางานทำต่อไปได้ ทั้งหมดนี้อยู่ภายใต้เงื่อนไขว่าการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่เคยเกิดขึ้นในอดีตนั้นมิได้สูญสิ้นไป

สิ่งที่เพิ่มคุณค่าให้แก่หนังสือเล่มนี้ประการแรกคือ การอธิบายระบบการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้อย่างละเอียดมาก (โดยเฉพาะในส่วนของการศึกษาวิชาทางด้านศาสนา) แบ่งออกได้เป็นสองส่วนคือ การศึกษาในวิชาสามัญ ก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา และการศึกษาในวิชาศาสนา โดยมีการเปรียบเทียบการศึกษาทางโลกและทางธรรมชาวไทยพุทธและชาวไทยเชื้อสายมลายู เพื่อให้มีความเข้าใจง่ายขึ้น ประการที่สองก็คือ การนำเสนอหรือหาทางออกของปัญหาต่างๆทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งรัฐสามารถนำไปปฏิบัติได้